

Dovrefjells krone

KNUT RAMBERG

*Skjult i skyom æ Sjo'hætta,
sjelda æ ho blank å bli*

heter det i et par linjer av den merkelige tyske språkmannen Georg Sauerwein, som bodde i Dovre i lange perioder i de to siste tiårene av forrige århundre. Men han hadde også gode ord om dette blikkfanget på Dovrefjell:

*«Dæ æ eit snilt fjell», dæ sa førarn min:
Sjo'hætta ho låg der så blank å fin.*

— —
*Eit gomolt fjell vart ein gomol ven,
å visstnok vel tryggar' ell mange meinn!*

Flere enn Sauerwein har lagt merke til at Snøhetta er litt unnselig og liker å drapere seg. Inge Krokann kaller Snøhetta «fjellet som løyner seg».

— Kvifor heiter det Snøhetta, spurte unge Inge, og godmor svarte:

— Kjære, du veit då kva hette er? Det ein har på hovudet altså. Og helst i styggever. Og det er liksom Fjelle har trekt denne hetta nedover øyro då, skjønar du. Dette «snø» er noko som har komi til i seinare tid, av ein eller annan som Hetta ikkje var bra nok åt, venteleg. Vi gamle sa aldri anna enn Hetta. Hetta var ei, liksom det ho sat på: på Fjelle sjølv.

Ikke bare godmor til Inge Krokann, men andre også har hevdet at Snøhetta er et «turistnavn», et kunstnavn på linje med Jotunheimen og Trollheimen. Det er ikke riktig. I forskjellige former finner vi navnet langt tilbake, lenge før noen visste hva turister og

←

Skogens «Konge» på svømmetur

(Kjell F. Storvik)

turisme var. I de mange reiseskildringer fra Gudbrandsdalen i forrige hundreår heter fjellet alltid Snøhetta. I sin berømte skildring av en reise gjennom dalen og over Dovre i 1775, skriver Gerhard Schøning: «Blant de Dofriske Fjælde førtiende især de saakaldte Snøhyttun eller sniohettun at mærkes, saavel i Hensigt til deres anseelige Høide, som gjør, at man der, ved Midtsommers Tiider, skal see Solen heele Natten igennem, som for de deilige Græsgange, der falde».

Et annet sted kaller Schøning fjellet for «Snøhettun». Navnet «Sniuhetten» blir brukt av prost H. F. Hiorthøy i den «Physisk og Ekonomisk Beskrivelse over Gulbrandsdalens Provstie» som han forfattet i 1785. Den er «som en Sukkertopp at see til i Nord fra Jerkind», skriver han.

Men selvsagt sier ikke folk i Dovre og Lesja Snøhetta. De sier Sjøhætta (med et diskret trykk på æ). I dativ gjør de fortsatt ære på den gamle, fine formen og sier *på Sjøhættun*. I Oppdal, hvor Inge Krokann kom fra, heter det Snøhetta.

Neppe noe annet fjell har slik status i norsk bevissthet som Snøhetta — det måtte da være Gausta i Telemark. Lenge før Galdhøpiggen og Glittertind ble vårt felles eie, var Snøhetta et begrep. Den var Dovrefjells krone, ikke bare for reinsjegere fra bygdene omkring, men for alle færende folk på Kongeveien. Lange stykker av veien hang Snøhetta og Svånåtindene som et forrevent bakteppe mot vest — skremmende med sitt dype krater, men også lokkende med sin skinnende stortopp i godvær. Også i dag lokker den. Mange av turistene som legger veien til Reinheim for derfra å bestige hetta, gjør det uten å ha lagt planer på forhånd. De bestemmer seg impulsivt når Snøhetta toner frem mellom Hjerkinns og Kongsvoll. Bilen parkerer de på Kongsvoll eller Grønnbakken, og så kommer de hit, forteller fjellkvinnen Ida Håbjørg, som har tilsynet med selvbetjeningshytta Reinheim under fjellets fot.

Impuls-bestigning av Snøhetta har ellers lange tradisjoner, selv om mange har gitt opp underveis. Avstanden til fjellet er nemlig betydelig lenger enn den virker fra hovedveien. Prins Christian Fredrik fikk erfare det, da han en strålende februar dag i 1814 ble grepet av synet av Snøhetta fra Kongeveien. Den lettbevegelige oldenborger ville opp på det som dengang var «anseet for Norges høyeste Tinde, for dets rette Højsæde», som Henrik Wergeland sier

i sin beskrivelse av episoden. Sledene måtte stanse og med en fører på hver side begav prinsen seg av sted. Det gikk imidlertid snart opp for ham at veien var lenger og snøen dypere enn han hadde trodd. Motvillig måtte han snu. Dølene lo av dette innfallet, men de likte det, forteller Wergeland: «Det var at klappe dem paa Hjertet».

Naboskapet med Forsvarets skytefelt på Hjerkinns reduserer i dag Snøhettas tiltrekning for fotturistene. Ikke alle vandrer med like freidig mot i områder hvor det står advarsler om ueksploderte sprenglegemer man kan trå under fot. Men mange har overdrevne forestillinger om utstrekningen av skytefeltet. Det er tross alt en begrenset del av Dovrefjell, og dagens turrute går utenom feltet, nemlig gjennom Stropplsjødalen. På den annen side er det også slik at skytefeltet har stengt hovedveien til Snøhetta og henvist dagens vandrer til en bakvei opp til toppen.

Hovedveien, nemlig, gikk fra Hjerkinns over Svånålegret med fri utsikt mot hetta og det veldige syd-øst-vendte krateret, Kjelen. I 1882 oppført Johan Hjerkinns den første turisthytte for gjestene til Hjerkinns fjellstue. Reinheim, som han kalte den, lå helt inne under Snøhetta, i nesten 1700 meters høyde ved inngangen til Kjelen. Den legendariske fjellmannen Simen Hole bestyrte den i mellomkrigsårene, og John Angard etter ham til 1951. Da sto Turistforeningens prektige Nye Reinheim ferdig ved nedre Stridå-tjernet, fortsatt i hovedveien til hetta. Men Nye Reinheim fikk ikke langt liv som base for fjellvandrere. Da skytefeltet ble opprettet, ble hytta overtatt av Forsvaret, som døpte den om til Snøheim. I 1961 tok så Turistforeningen Reinheim III i bruk, en selvbetjeningshytte ved Snøhettas nordøstre fot — på fjellets «bakside».

Det går sti både fra Kongsvoll og Grønnbakken til Snøhetta. Men Kongsvoll er stengt i sommer, så Grønnbakken-start gir seg selv. Stien går i svak skråning nordover til den møter Kaldvella som vi følger innover, og på sydsiden. På nordsiden er Moskusland, og der går stien fra Kongsvoll. Til venstre har vi Kolla, som når sine 1652 meter i været. Vi svinger rundt den og fortsetter vår vandring i uryddig og steinet terreng langs Stropla. I klarvær rager Snøhetta opp i bunnen av Stropplsjødalen, men i det silregnet vi tilbakelegger turen i, ser vi den ikke. Først helt inne ved Reinheim aner vi den gjennom skodden som en mørk koloss til venstre.

Reinheim har 26 sengeplasser, og er en selvbetjeningshytte i de luxe klassen. Belegget er et interessant studium. Den tid er forbi da nordmenn hadde sine fjell for seg selv. Vi er i mindretall denne kvelden på Reinheim. Her er svensker og dansker, briter, tyskere og nederlendere. Her er begge kjønn og alle aldre. Yngst er den nederlandske guttten på seks, og eldst er de to danske lærerinnene på 64 og 65. Alle skal på Snøhetta.

— Bratt? Ikke for oss, svarer den ene lærerinnen — Vi har da gått i fjellet i Norge nesten hvert år etter krigen. Finnes ikke finere ferie.

Vi køyet i øsende regn og våknet i strålende sol. — Fort deg, sa mitt turfølge. — Før vi vet ordet av det pøser det ned igjen.

Fra Reinheim stiger T-ruten opp på et platå med diger stein. Til høyre skjærer en botn seg inn i fjellet, og over den hever Stortoppen seg. Det er forbausende lite snø på den, bare en liten hatt helt oppe, ellers er den bar. Og steinet.

Så sentralt som det sto i bevisstheten, og så dominerende som det lå på Dovreplatået, var det bare naturlig at Snøhettakomplekset gikk for å være Norges høyeste fjell. Denne antatte status beholdt det til 1842. Det året foretok Henrik Wergelands fetter Harald målinger fra Lomseggen, som påviste at æren rettelig tilkommer Galdhøpiggen. Senere er det fastslått at enda 25 topper i Jotunheimen rager høyere enn Dovrefjells krone. Men fremdeles holder Stortoppen i Snøhetta med sine 2286 meter stillingen som vår høyeste utenom Jotunheimen.

Den første som anslo Snøhettas høyde, var Bergens-bispen Erik Pontoppidan i sin norske naturhistorie fra 1753. Han var ikke snau. Han satte den til en halv gammel norsk mil, det vil si vel 5.600 meter. Slik skriver i hvert fall professor Francis Bull i en artikkel i Turistforeningens årbok 1923. Siden alle skriver av alle i den såkalte turistlitteraturen, har påstanden gått igjen i det meste av det som siden er satt på trykk om Snøhetta. Men går man til kilden — Pontoppidans egen bok — finner man hverken Snøhetta nevnt ved navn eller noe forsøk på å beregne fjellets høyde. Bergensbispen nøyer seg med å si at «Dofre-Field holdes gemeenlig for det allerhøyeste her i Landet, ja maaske i ganske Europa», men hvor høyt det er, «kand ikke lettelig siges».

Man må trekke den formastelige slutning at ikke engang Francis Bulls legendariske hukommelse alltid var nøyaktig. Så stor var allikevel professorens autoritet at selv hans feilerindringer skaper ny tradisjon.

Den første som besteg toppen, og som vi kjenner navnet på, var geologen Jens Esmark med den imponerende tittel «overbergamts-assessor». Det var i 1798. Han hadde med seg et barometer på toppen og beregnet høyden til «noget over 8.000 rhinlandske Fod». Det er ca. 2.500 meter. Han var heller ikke sikker på at Snøhetta var Norges høyeste fjell. Han mente det var tinder i Bergens stift som var høyere. Erttertiden har gitt ham rett — blant annet ligger vårt tredje høyeste fjell, Store Skagastølstind, på de kanter.

En stangrekke markerer stien. Den møter snart en annen stangrekke, som kommer fra Snøheim. Det var vel helst den veien Esmark kom. Vi klatrer oppover i uren. Det trekker over etterhvert som vi nærmer oss toppen, men ikke mer enn at vi nyter det veldige panorama omkring oss og under oss. Først oppe fra toppen ser vi helt hvor imponerende det er. Ikke noe sted i Norge, ikke engang på Galdhøpiggen, har man en slik følelse av å befinne seg i Fjell-Norigs sentrum. Det er fordi Snøhetta ligger som det suverent høyeste punkt i landskapet. Svånåtindene like ved må vi regne til det samme komplekset. Til alle fire verdenshjørner bretter landskapet seg ut. Klart og tydelig ser vi Jetta og Ronderaden i sydøst. Rendalstølen rett i øst, og de tre Knutshøene. Vi ser Trollheimen helt i nord og Nordmøres alpine formasjoner i nordvest. Dessverre står tåken tett i vest og i retning av Jotunheimen. Men nærlandskapet er tydelig — den forvirrende mengde av flyer og myrer, av bekker og elver og vann, av høer og koller, — alt i den grågrønnbrune fjellfargen med breer og striper av snø.

Her fra Stortoppen ser vi også hvordan Snøhetta er bygget opp av fire topper i halvkran rundt den veldige Kjelen. Autoritetene er ikke helt enige om hva toppene heter. Legmannen må velge, for eksempel navnene som er brukt i siste utgave av «Til fots»: Stortoppen, Midttoppen, Hettpiggen og Vesttoppen. For den helt avanserte fjellmann er «Snøhetta rundt» et ærgjerrig program — opp og ned på alle toppene og hjem igjen. De mindre avanserte får nøye seg med et slag bortover brekanten og respektfulle blikk ned i Kjelen.

